

Määräys
Päivämäärä 15.1.2010

LUKU- JA KIRJOITUSHÄIRIÖN HUOMIOON OTTAMINEN YLIOPPILASTUTKINNOSSA

Ylioppilastutkintolautakunnan määräys rehtoreille ja opettajille

Määräys sisältää *ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin ja ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen perustuvaa tekstiä*, lautakunnan määräyksiä ja lautakunnan ohjeita, jotka tekstissä erottuvat toisistaan kirjasinlajin tai kirjasintyylin perusteella.

Tekstissä olevat pykälämerkinnät viittaavat ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin (672/2005) ja ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen (915/2005), ellei toisin ilmoiteta.

Määräys koskee ensimmäisen kerran syksyn 2010 ylioppilastutkinnon toimeenpanoa.

Luku- ja kirjoitushäiriön huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa

	sivu
1. Luku- ja kirjoitushäiriön huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa	1
2. Tarvittavat lausunnot	2
3. Lukitestit	3
4. Koetilanteen erityisjärjestelyt	3
5. Erityisjärjestelyjen hakeminen	4
6. Koesuoritusten arvostelu lukiossa ja ylioppilastutkintolautakunnassa	5
7. Lukilausuntojen käsittely ja lausunnon vaikutus arvosanaan	6
8. Ylioppilastutkintoon ilmoittautuminen	6
9. Lausunnoista korjaus- ja täydennyslomakkeeseen tehtävä merkintä	7
10. Ylioppilastutkinnon toimeenpano lukiossa	7

LIITTEET:

Liite 1: lausunto lukihäiriöstä

Liite 2: lukihäiriöstä kärsivän kokelaan koetilanteen erityisjärjestelyt

1. Luku- ja kirjoitushäiriön huomioon ottaminen ylioppilastutkinnossa

Jos kokelaan koesuoritusta on heikentänyt jokin erityisen painava peruste, ylioppilastutkintolautakunta voi ottaa tämän arvostelussa huomioon (Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005, 26.8.2005, 8 §).

Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen, jolla koesuoritus on arvosteltu, ei saa hakea muutosta valittamalla (Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005, 26.8.2005, 13 §).

Jos kokelaalla on luku- tai kirjoitushäiriö, hänen kokeensa voidaan järjestää poikkeavasti. Ylioppilastutkintolautakunta päättää järjestelyjen käytöstä kokelaan tai hänen huoltajansa tekemän hakemuksen perusteella (Valtioneuvoston asetus ylioppilastutkinnosta 915/2005, 17.11.2005, 6 §).

Ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen, joka koskee kokeiden poikkeavaa järjestämistä, voi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen (Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005, 26.8.2005, 13 §).

Jos ylioppilaskokelaalla on lukihäiriö ja kokelas tai hänen huoltajansa haluaa, että lukihäiriö otetaan ylioppilastutkinnossa huomioon, hänen tulee hankkia asiasta lukihäiriötä koskeva selvitys (ks. kohta 2).

Ylioppilastutkintolautakunta luokittelee lukihäiriön vaikeusasteen neliportaisella asteikolla: ei häiriötä, lievä häiriö, keskivaikea häiriö ja vaikea häiriö. Muita asteikkoja ei lautakunnalle lähetettävissä lukilausunnoissa saa käyttää. Jos lukihäiriö on keskivaikea tai vaikea, kokelas voi hakea koetilanteen erityisjärjestelyjä. Jos kokelaan lukihäiriö on lievä, hän osallistuu ylioppilastutkinnon kokeisiin ilman erityisjärjestelyjä.

Lukihäiriön ollessa keskivaikea tai vaikea häiriö otetaan ylioppilastutkinnossa huomioon ensisijaisesti koetilanteen erityisjärjestelyin. Tavoitteena on, että lukihäiriöistä kokelasta autetaan erityisjärjestelyillä eikä arvosanamuutoksella. Jos kokelas, jolle on myönnetty erityisjärjestelyjä, on niistä huolimatta tullut hylätyksi jossakin tai joissakin pakollisissa kokeissa, voidaan lukihäiriölausunto ottaa jälkikäteen huomioon lopullista arvosanaa määrättäessä (ks. kohta 7).

On kokelaan edun mukaista, että erityisjärjestelyjä haetaan silloin, kun kokelas ilmoittautuu ensimmäisen kerran tutkintoon. Erityisjärjestelyjä voi kuitenkin painavasta syystä hakea hajautetun tutkinnon ollessa kesken, mikäli niiden tarpeellisuus havaitaan hajautetun tutkinnon aloittamisen jälkeen (ks. kohta 5).

Ennen kuin kokelas ryhtyy hakemaan lautakunnalta erityisjärjestelyjä ja hankkimaan lääkärinlausuntoa, hänen on neuvoteltava tarvittavista erityisjärjestelyistä sekä niiden toteuttamismahdollisuuksista lukion rehtorin kanssa (ks. kohta 5).

Lieivissä lukihäiriötapauksissa kokelas voi saada enintään yhden arvosanan korotuksen silloin, kun pistemäärä sijoittuu riittävän lähelle ylempää arvosanaa. Sama koskee myös keskivaikeasta tai vaikeasta lukihäiriöstä kärsivää kokelasta, ellei hän ole hakenut erityisjärjestelyjä. Lausunto lukihäiriöstä toimitetaan lautakunnalle ilmoittautumistietojen yhteydessä jokaista tutkintokertaa varten erikseen (ks. kohdat 7 ja 8). On kokelaan edun mukaista, että lukilausunto on laadittu ennen kuin kokelas osallistuu ensimmäisen kerran hajautettuun tutkintoon. Vain poikkeustapauksessa lautakunta tutkii ja ottaa huomioon määräajan jälkeen toimitetut selvitykset jo suoritettujen arvosanojen osalta.

Kokelaan tutkintotodistukseen ei tule merkintää lukitodistuksesta eikä tämän määräyksen mukaisista erityisjärjestelyistä.

2. Tarvittavat lausunnot

Lukio huolehtii siitä, että kokelailla on lausunnonantajia varten käytössään lausunnon kirjoittamishetkellä voimassa olevat ylioppilastutkintolautakunnan laatimat lausuntolomakkeet. Ne ovat nähtävänä ja tulostettavissa myös lautakunnan verkkosivuilta www.ylioppilastutkinto.fi Kun erityisjärjestelyjä haetaan lukihäiriön perusteella, hakemuslomakkeena saa käyttää ainoastaan tähän tarkoitukseen laadittua lomaketta. Hakemus- ja lausuntolomakkeisiin merkitään kaikki pyydetyt tiedot.

Koetilanteen erityisjärjestelyjen myöntämisen edellytyksenä on, että kokelas on saanut lukilausunnot kahdelta lausunnonantajalta. Lukihäiriöstä antaa lausunnon lukihäiriöön perehtynyt erityisopettaja, lukihäiriöön perehtynyt psykologi tai lukihäiriöön perehtynyt puheterapeutti (liite 1). Erityisopettajalla tarkoitetaan tässä henkilöä, joka täyttää erityisopettajan virkaan vaadittavat kelpoisuusehdot. Toisen lausunnon kirjoittaa erikoislääkäri (lastenneurologi, neurologi, foniatri) (liite 2).

Lausunto lukihäiriöstä on kirjoitettava lausunnon kirjoittamishetkellä voimassa olevaan lautakunnan laatimaan lomakkeeseen (ks. liite 1), ja se voi olla hankittu peruskoulun 9. luokalla tai lukioaikana. Lausunnon ensimmäisen sivun täyttää kaikilta osin lukitutkimuksen suorittaja (erityisopettaja, psykologi, puheterapeutti), toisen sivun täyttämistä ja tietojen hankkimisesta huolehtii lukio. Lomakkeen allekirjoittavat ne lukion opettajat, jotka ovat antaneet lausunnon (vähintään kahden eri opettajan lausunto), sekä kokelas itse. Lautakunta suosittelee, että äidinkielen opettajan lisäksi lausunnon kirjoittaa joko kieltenopettaja, reaaliaineen opettaja tai matematiikan opettaja sen mukaan, mitä aineita koskevia erityisjärjestelyjä kokelaalle haetaan (esimerkiksi pitkätaukoisia kuullunymmärtämiskokeen äänitteitä haettaessa tarvitaan kieltenopettajan lausunto). Mahdollisten virhetyyppien kuvauksen lisäksi opettajan toivotaan tuovan lausunnossaan esille havaintojaan siitä, miten kokelaan lukio-opinnoista selviäminen poikkeaa muiden kokelaiden suoriutumisesta (esimerkiksi lisääjän tarve, mahdolliset ongelmat kuullunymmärtämiskokeissa, käsialan luettavuus, suoritusten sisällöllinen niukkuus).

Erikoislääkärinlausunnon lausunnonantajan tulee olla lastenneurologi, neurologi tai foniatri. Lausunto kirjoitetaan lautakunnan laatimaan lomakkeeseen (ks. liite 2) tai toimitetaan erillisenä liitteenä, ja sen tulee olla lukioaikana hankittu. Lääkärinlausunnosta tulee käydä ilmi diagnoosi ja lääkärin erikoisala.

Mikäli kokelas ei hae erityisjärjestelyjä tai lukihäiriö on lievä, riittää asiantuntijalausunto erityisopettajalta, psykologilta tai puheterapeutilta (liite 1).

Arvioinnin yhteismitallisuuden sekä kokelaiden oikeusturvan ja edun vuoksi on tärkeää, että lausuntolomakkeisiin merkitään kaikki pyydetyt tiedot. Esimerkiksi vaikeusaste merkitään sekä äidinkielen että toisen kotimaisen kielen / vieraan kielen kohdalle ja lukitutkimuksen päätulokset merkitään lausuntolomakkeeseen tai lähetetään erillisellä liitteellä (ks. kohta 3). Kaikki muutkin lomakkeessa pyydetyt tiedot tulee merkitä. Ennen lausuntojen lähettämistä ylioppilastutkintolautakuntaan lukio tarkistaa ja täydentää tunnistetiedot (lukion nimi ja numero, kokelaan numero, henkilötunnuksen loppuosa).

Lausuntojen hankkimiseen tulee ryhtyä riittävän ajoissa, jotta hakemus tai lausunto voidaan lähettää lautakunnalle sen edellyttämän aikataulun mukaisesti (ks. kohta 5 ja 8). Lautakunnalle lähetetään alkuperäiset lausunnot.

3. Lukitestit

Kokelaan oikeusturvan kannalta on suositeltavaa käyttää sellaisia lukitestejä, jotka on kehitetty perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 ja lukion opiskelijoiden valtakunnalliseen testaukseen. Perusopetuksen vuosiluokille 1–6 suunniteltuja testejä ei tässä yhteydessä saa käyttää.

Lukihäiriön arvioinnissa on käytettävä vähintään kolmea eri testiä. Testien lisäksi on tarpeen käyttää lausunnon laadinnassa pohjana opiskelijan koevastauksia ja muita suorituksia reaaliaineissa tai äidinkielessä sekä vieraassa kielessä sekä tutustua opettajien lausuntoihin (lausunto lukihäiriöstä, 2. sivu).

Tutkimuksen päätulokset (kokelaan pisteet / maksimipisteet) on merkittävä "Lausunto lukihäiriöstä" -lomakkeeseen tai erilliseen liitteeseen, joka lähetetään lausuntolomakkeen mukana lautakuntaan. Käytetyt testit (vähintään kolme testiä) ja niiden osat on nimettävä lausuntolomakkeeseen.

4. Koetilanteen erityisjärjestelyt

Keskivaikean tai vaikean lukihäiriön perusteella kokelas tai hänen huoltajansa voi hakea kokelaalle erityisjärjestelyjä tutkinnon kokeiden suorittamista varten. Ylioppilastutkinnossa, jossa kokelas- ja koemäärät ovat suuria, erityisjärjestelyillä pyritään luomaan kokelaille kohtuulliset ja yhdenmukaiset olot kokeiden suorittamiseksi. Kaikkien yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen ei valtakunnallisessa tutkinnossa kuitenkaan ole mahdollista.

Kyseeeseen tulevia järjestelyjä ovat lukihäiriön vaikeuden ja luonteen mukaan

- pitkätaukoinen kuullunymmärtämiskokeen äänite
- lisäaika kuullunymmärtämiskokeen lopussa
- lisäaika kirjallisessa kokeessa
- erillinen koetila
- oikeus käyttää vastausten kirjoittamiseen tietokonetta tai kirjoituskonetta erillisessä koetilassa
- vapautus äidinkielen esseekokeen puhtaaksi kirjoittamisesta musteella tai kuulakynällä
- isokirjaimiset tehtävät.

Tietokoneen käyttö edellyttää, että kokelaalle varataan erillinen tila, johon on järjestetty valvonta. Lisäksi on varmistettava, että tietokoneen muistissa ei ole ylimääräisiä tiedostoja tai ohjelmia ja että tekstinkäsittelyohjelmasta on poistettu oikeinkirjoituksen tarkistus. Tietokonetta käytettäessä suositeltava kirjasinkoko on 12 tai 14. Tulostettavan suorituksen rivivälin tulee olla riittävän suuri, jotta suoritukset valmistavasti arvosteleva opettaja voi lautakunnan määräysten mukaisesti merkitä virheelliset ja puutteelliset kohdat suoritukseen. Lukio tekee kokelaan ylioppilastutkinnon kokeissa käyttämään tietokoneeseen kirjasinkoko- ja riviväliasetukset ennen koetilaisuuden alkua, samaten lukion ja kokelaan nimi- ja numerotiedot merkitään koepapereihin valmiiksi. Papereihin on jätettävä riittävä marginaali.

Suurennuslasin, lisävalaisimen tai lukion kokelaalle koetilaisuuden alussa antaman värillisen muovitaskun käyttöön ei tarvitse hakea lupaa lautakunnalta. Koetilan istumajärjestystä laadittaessa sijoittelussa voidaan ottaa huomioon kokelaan lukihäiriö. Siihen ei tarvitse hakea lupaa lautakunnalta.

Lukiot voivat tarvittaessa neuvotella etukäteen mahdollisista erityisjärjestelyistä lautakunnan kanslian kanssa.

Lautakunta teettää ja lähettää lukioille koetehtävät, esimerkiksi isokirjaimiset tehtävät ja pitkätaukoiset kuullunymmärtämiskokeen äänitteet. Lukiot eivät saa itse valmistaa normaaleista koetehtävistä teknisesti poikkeavia koetehtäviä, esimerkiksi suurentaa kirjaimia tai tauottaa nauhoja.

5. Erityisjärjestelyjen hakeminen

Erityisjärjestelyjä haetaan kirjallisesti lautakunnalta. Lautakunnan lukimääräyksestä on syytä tiedottaa kokelaille jo lukion alussa, jotta voidaan ryhtyä ajoissa hankkimaan tarvittavia lausuntoja. Erityisjärjestelyhakemus (ks. liite 2) tehdään silloin, kun kokelas ensimmäisen kerran ilmoittautuu tutkintoon. Ennen erityisjärjestelyjen hakemista ja lääkärinlausunnon hankkimista kokelaan on neuvoteltava tarvittavista erityisjärjestelyistä sekä niiden toteuttamismahdollisuuksista lukion rehtorin kanssa. Lukion on toimitettava lautakuntaan kaikki erityisjärjestelyhakemukset kevään tutkinnon osalta viimeistään 7. joulukuuta ja syksyn tutkinnon osalta viimeistään 5. kesäkuuta. Ilmoittautumisen yhteydessä vireille pantua erityisjärjestelyhakemusta, josta puuttuu lausuntoja tai johon tarvitaan lisätietoja, tulee täydentää ensi tilassa, kevään tutkinnon osalta kuitenkin viimeistään 25. tammikuuta ja syksyn

tutkinnon osalta viimeistään 25. elokuuta. Myöhässä toimitetut hakemukset tai puutteelliset hakemukset, joita on täydennetty em. määräaikojen jälkeen, käsitellään normaalisti, mutta erityisjärjestelyt pannaan toimeen aikaisintaan seuraavalla tutkintokerralla.

Erityisjärjestelyjä voi hakea myös hajautetun tutkinnon ollessa kesken, mikäli niiden välttämättömyys havaitaan hajautetun tutkinnon aloittamisen jälkeen. Hakemus kirjoitetaan lautakunnan laatimalle lomakkeelle määräaikoja noudattaen.

Kokelaan tulee yhdessä rehtorin, opettajien ja muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa jo ennen erikoislääkärinlausunnon hankkimista harkita, mitkä erityisjärjestelyt ylioppilastutkinnossa ovat tarpeen ja mahdollista toteuttaa. Kokelaalle on tarvittaessa syytä antaa mahdollisuus erityisjärjestelyihin jo lukioaikana (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, s. 19–20). Tämän kokemuksen pohjalta ohjataan kokelas hakemaan erityisjärjestelyjä ja täytetään erityisjärjestelyhakemuksen (liite 2) osa 1, minkä jälkeen haetaan erikoislääkärin lausunto (liite 2, osa 2). Lukiotyöskentelyssä tarvittavissa erityisjärjestelyissä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että ylioppilastutkinnon kokeet ovat pääosin kirjallisia.

Lautakunnalle lähetettävään hakemukseen liitetään erikoislääkärin lausunnon lisäksi lausunto lukihäiriöstä (liite 1). Lukihäiriölausunnon 2. sivu täytetään lukiossa kaikilta osin ennen lausunnon lähettämistä lautakuntaan. Hakemuksesta on käytävä ilmi, että lukion rehtoria on asiassa kuultu ja että hän on valmis huolehtimaan haettavien erityisjärjestelyjen toteuttamisesta. Mikäli hakemuksen tekee kokelaan huoltaja, on hakemuksesta käytävä ilmi, että myös kokelasta on asiassa kuultu.

Lautakunta lähettää päätöksen kokelaalle tai hänen huoltajalleen (hakemuksen tekijälle) sekä tiedoksi lukion rehtorille. Päätöksen liitteenä on valitusosoitus.

Erityisjärjestelyjä ei tarvitse erikseen hakea joka kerta kokelaan ilmoittautuessa tutkintoon, jos lukihäiriö on pysynyt ennallaan. "Erityisjärjestelyihin oikeutettujen kokelaiden koetehtävien ja äänitteiden tilaus" -lomakkeilla lukio tilaa pitkätaukoiset cd-levyt, isokirjaimiset tehtävät sekä muut normaaleista koetehtävistä teknisesti poikkeavat tehtävät. Tilaus lähetetään lautakuntaan ilmoittautumistietojen mukana, ja siihen liitetään kopio erityisjärjestelyjä koskevasta lautakunnan päätöksestä. Koetehtävät tilataan myös niille kokelaille, joille on haettu erityisjärjestelyjä mutta jotka eivät vielä ole saaneet päätöstä ennen tilauslomakkeiden palautuspäivää.

6. Koesuoritusten arvostelu lukiossa ja ylioppilastutkintolautakunnassa

Opettajat ja lautakunnan sensorit arvostelevat lukihäiriöisten kokelaiden suoritukset ainekohtaisten arvosteluohjeiden mukaan ja merkitsevät antamansa pistemäärät koesuorituksiin ja arvostelulomakkeisiin. Opettaja ja lautakunnan sensori eivät ota lukitodistuksia/lukihäiriötä huomioon arvostelussaan. Lukilausuntoa ei liitetä koesuoritukseen.

7. Lukilausuntojen käsittely ja lausunnon vaikutus arvosanaan

Lautakunnan lukivaliokunta, jonka jäseninä on lukihäiriön ja eri oppiaineiden asiantuntijoita, käy läpi lievistä lukihäiriöstä kärsivien kokelaiden lausunnot sekä ne keskivaikeasta tai vaikeasta lukihäiriöstä kärsivien kokelaiden lausunnot, joiden perusteella ei ole haettu erityisjärjestelyjä, ja tarkistaa tulosten valmistuttua näiden kokelaiden saamat arvosanat. Arvosanan nostamista harkittaessa otetaan huomioon kokelaan häiriön vaikeusaste sekä hänen saamansa pistemäärän ja seuraavan arvosanan alarajan välinen piste-ero. Arvosanamuutos on mahdollinen yhdessä kokeessa, mutta vain silloin, kun pistemäärä sijoittuu riittävän lähelle ylempää arvosanaa. Kokelas voi halutessaan esittää lautakunnalle toivomuksen korotuksen kohdistamisesta tiettyyn kokeeseen.

Lautakunnan päätöksen mukaan voidaan kokelaan lopullinen arvosana nostaa lukihäiriön perusteella, jos kokelaan saaman pistemäärän ja seuraavan arvosanan alarajan välinen piste-ero on enintään

äidinkielen kokeessa 3 pistettä,
suomi toisena kielenä -kokeessa 4 pistettä,
toisen kotimaisen kielen kokeessa 6 pistettä,
vieraan kielen kokeessa 6 pistettä,
reaaliaineen kokeessa 2 pistettä,
matematiikan kokeessa 2 pistettä.

Edellä mainitut enimmäishyvitykset ovat mahdollisia vain, jos kokelaalla on vaikea lukihäiriö. Hyvitys on pienempi, jos lukihäiriö on keskivaikea tai lievä. Arvosanan nostoa harkittaessa pidetään improbatuur-arvosanan rajaa yleensä ensisijaisena.

Jos kokelaalle on myönnetty koetilanteessa erityisjärjestelyjä, lukilausunto otetaan jälkikäteen huomioon vain poikkeustapauksessa lopullista arvosanaa määrättäessä. Ylioppilastutkintolautakunnan lukivaliokunnan toimintaperiaatteen mukaan tällainen poikkeustapaus on tilanne, jossa kokelas erityisjärjestelyistä huolimatta on tullut hylätyksi jossakin kokeessa tai joissakin kokeissa (vrt. kohta 1). Erityisjärjestelyjen lisäksi arvosanamuutos on tällaisessa tapauksessa mahdollinen yhdessä kokeessa, jos pistemäärä sijoittuu lähelle approbatuur-arvosanaa.

Kokelaan lukilausunto käsitellään lukivaliokunnassa kullakin tutkintokerralla niiden kokeiden osalta, joihin kokelas on kyseisenä tutkintokertana osallistunut, mikäli lukio on lähettänyt lukitodistuksen ilmoittautumistietojen mukana ja tehnyt merkinnän korjaus- ja täydennyslomakkeeseen.

8. Ylioppilastutkintoon ilmoittautuminen

Erityisjärjestelyhakemus lausuntoineen toimitetaan lautakuntaan viimeistään silloin, kun kokelas ilmoittautuu ensimmäisen kerran tutkintoon (ks. kuitenkin kohta 5, toinen kappale).

Erityisjärjestelypäätöksen kopio ja sen edellyttämä koetehtävien tilaus lähetetään lautakuntaan joka kerta kokelaan ilmoittautuessa uudelleen tutkintoon, jotta tiedettäisiin varautua tarvittaviin järjestelyihin, esimerkiksi normaaleista koetehtävistä teknisesti poikkeavien koetehtävien teettämiseen. Korjaus- ja täydennyslomakkeeseen tehdään merkintä jokaisena tutkintokertana, jona kokelas osallistuu tutkinnon kokeeseen.

Jos kokelas ei hae koetilanteen erityisjärjestelyjä, lukilausunto toimitetaan lautakunnalle jokaisena tutkintokertana, jona kokelas ilmoittautuu ylioppilastutkinnon kokeeseen, ja tehdään merkintä korjaus- ja täydennyslomakkeeseen. Lautakunnan lukiasiantuntija tutustuu lausuntoihin jo ennen ylioppilastutkintolautakunnan valiokuntakäsittelyä.

Lukio ottaa lausunnoista jäljennökset lukiolle ja kokelaalle mahdollista myöhempää tarvetta varten, ennen kuin lausunnot lähetetään lautakuntaan.

Lukion tulee ilmoittautumistietojen yhteydessä toimittaa lautakunnalle jokaista tutkintokertaa varten erikseen kopio lukilausunnosta, kun kokelas uusii hylätyn kokeensa tai tutkinnon suoritettuaan ilmoittautuu korottamaan hyväksytyjä arvosanoja tai täydentämään tutkintoa. Lausunnoista on tehtävä merkintä korjaus- ja täydennyslomakkeeseen (ks. kohta 9).

9. Lausunnoista korjaus- ja täydennyslomakkeeseen tehtävä merkintä

Korjaus- ja täydennyslomakkeeseen on asianomaisten kokelaiden kohdalle ehdottomasti tehtävä punakynällä merkintä lautakunnalle lähetetystä lukilausunnosta silloin, kun se on tarkoitettu otettavaksi huomioon arvostelussa. Jos kokelas osallistuu tutkintoon useammassa kuin yhdessä kokelaslajissa, on merkintä tehtävä jokaisen kokelaslajin kohdalle. Vain näin merkityt tapaukset voidaan ottaa tarkistettaviksi lukivaliokunnassa ennen tutkintotulosten lopullista valmistumista. Myös erityisjärjestelyjä koskeviin hakemuksiin liitetyistä luitodistuksista tehdään merkintä korjaus- ja täydennyslomakkeeseen.

10. Ylioppilastutkinnon toimeenpano lukiossa

Rehtorin on huolehdittava siitä, että kokelaan ylioppilastutkinnon kokeita valvovat opettajat ovat tietoisia kaikista kokelaalle myönnettyistä erityisjärjestelyistä.